

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ “ФАРМАКОЛОГІЯ”: МОЖЛИВОСТІ KEYС-МЕТОДУ

С. А. Моргунцова

Запорізький державний медичний університет

NEW TECHNOLOGIES OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENS ON THE SUBJECT “PHARMACOLOGY”: OPPORTUNITIES OF CASE-METHOD

S. A. Morhuntsova

Zaporizhzhia State Medical University

Запропоновано до запровадження у навчальний процес ефективний метод підготовки майбутніх фахівців за допомогою новітніх інформаційних технологій при вивченні дисципліни “Фармакологія”. “Кейс-навчання” дозволяє оптимізувати навчальний процес та корегувати його на вимогу часу, що особливо є актуальним у сьогоденні при підготовці майбутнього лікаря. Приклад практичного кейсу дозволяє оцінити методику у розрізі конкретної дисципліни, що вивчається на доклінічному етапі.

An introduction to the learning process of an effective method of training future professionals with the latest information technology in the study of pharmacology disciplines. “Case study” to optimize the learning process and adjust it to the requirements of time, which is especially true in the present while preparing the future doctor. An example of a practical case study method allows to estimate in terms of a particular discipline being studied in clinical stage before.

Вступ. Серед головних характеристик випускника медичних вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації за спеціальністю “Лікувальна справа” та “Педіатрія” є його професійна компетентність, конкурентоспроможність та мобільність. Успішне досягнення даної мети залежить від багатьох чинників, в тому числі і не тільки від змісту навчання, але і від того, як засвоюється матеріал – індивідуально чи колективно, в авторитарних чи гуманістичних умовах, з акцентом на увагу, сприйняття, пам’ять чи, можливо, на весь особистісний потенціал студента, за допомогою репродуктивних або активних методів навчання.

Основна частина. В період навчання на кафедрі фармакології протягом базової підготовки майбутнього лікаря-клініциста розглядаються головні аспекти фармакокінетики і фармакодинаміки лікарських засобів (ЛЗ), класифікація препаратів, правила виписування рецептів. Достатньо детально вивчається механізм дії окремих груп ЛЗ на прикладах найбільш відомих їх представників, розглядаються показання до застосування ЛЗ. Також увага приділяється питанням побічної дії ЛЗ, заходам профілактики та пер-

шої невідкладної допомоги при гострому отруєнні лікарськими препаратами. Враховуючи тематику матеріалу, що вивчається, а також необхідність використання інноваційних методів при вивченні фармакології, одним з найбільш вірних інструментів формування компетенцій є технологія “Кейс-навчання” [1, 2]. Зміст технології полягає в тому, що в основі даного методу використовуються описи певних ситуацій чи випадків. Наведений для аналізу випадок повинен відображати реальну ситуацію, що може трапитися у житті. По-друге, в описі повинна бути присутня проблема чи ряд прямих або непрямих ускладнень, протиріч, прихованих завдань, що подаються для вирішення лікареві. По-третє, необхідне попереднє оволодіння комплексом знань, набутих на теоретичних медико-біологічних кафедрах (анатомія, нормальна і патологічна фізіологія, біохімія та мікробіологія) для запровадження їх у практичну площину для вирішення конкретної проблеми чи ряду проблем. У процесі роботи над кейсом часто потрібне додаткове інформаційне насичення самих студентів – безпосередніх учасників роботи над аналізом ситуації. В кінцевому результаті, після всебічного комплексного опрацювання матеріалу, студенти роблять власні

висновки та знаходять вихід з проблеми у вигляді неоднозначних множинних рішень. Суть методу в ході вивчення даної дисципліни полягає у наступному: для організації навчання використовуються описи конкретних клінічних випадків, що потребують вміння лікаря правильно обрати медикаментозну терапію. Студентам пропонують осмислити реальну клінічну ситуацію, опис якої одночасно відображає не тільки практичну проблему, алгоритм дій, але і актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні даного питання. При цьому сама клінічна проблема не має однозначних рішень. Слід відзначити, що роль викладача фармакології полягає у вмінні задати напрям бесіди чи дискусії, наприклад, за допомогою додаткових питань з головних ланок – визначення мішеней патогенезу, вибір найбільш раціональних способів фармакологічної модуляції, підбір препаратів тієї чи іншої фармакологічної групи з подальшою персоналізацією конкретного препарату, з теоретичним обґрунтуванням його ефективності та безпеки для даного випадку. Після цього доцільно у ході контролю роботи спонукати студентів до відмови від поверхневого мислення, залучати всіх студентів групи без винятку до процесу аналізу. Періодично необхідно проводити узагальнення, пояснення, нагадувати теоретичні аспекти чи робити посилання на відповідні розділи підручника, лекції чи іншого додаткового матеріалу. Найбільш зручно працювати з кейсами на практичних заняттях. Ефективну роботу з кейсом доцільно організовувати в малих групах по 3–5 осіб [3]. Оптимально кейс можна використовувати індивідуально для кожного студента, наприклад, для контролю знань з відповідного розділу. Кейси можуть бути альтернативним варіантом по відношенню до тестових завдань та письмового опитування. На кафедрі фармакології та медичної рецептури Запорізького державного медичного університету ми готові до використання декількох видів кейсів. Практичні кейси, що реально відображають клінічну ситуацію чи випадок, метою яких є відпрацювання навичок переломлення навчальних, предметних знань із загальної та спеціальної фармакології у простір реального життя. В процесі підготовки до занять використовуємо базові навчальні посібники з фізіології, біохімії, мікробіології, патологічної анатомії та з фармакології, а також методичні вказівки та накази Державного експертного центру МОЗ України, наукові статті спеціалізованих видань. Навчальні кейси – ступінь реальності зводиться до типових навчальних ситуацій, на прикладі яких відпрацьовується автоматизм навичок та пошуку шляхів для вирішення проб-

леми [2]. Наприклад, у темі “Гостре отруєння ЛЗ”, ситуація кейсу зведена до типового алгоритму: надання допомоги пацієнтам при передозуванні будь-яких ЛЗ; лабораторний моніторинг; клінічне спостереження при визначенні препарату, що викликав отруєння; допомога на догоспітальному етапі; антидотна та симптоматична терапія. Приклад практичного кейсу на тему: “Пацієнтка Р. з хворобою Паркінсона”. Даний кейс покликаний спонукати студентів використовувати знання з анатомії, фізіології, фармакології центральної нервової системи, питань етіології, патогенезу та лікування нейродегенеративних захворювань. Необхідно застосувати знання з особливостей призначень головних протипаркінсонічних засобів, режиму їх дозування залежно від віку пацієнта, проявів побічних реакцій та заходів щодо їх обмеження. Кейс складається з таких питань:

1. Яка ситуація відображається у даному кейсі?
 2. Анатомічні та фізіологічні аспекти дофамінергічної системи головного мозку.
 3. Особливості метаболізму дофаміну та механізми його регуляції.
 4. Патогенез хвороби Паркінсона.
 5. Які, на Вашу думку, найбільш перспективні ланки-мішені для фармакологічного впливу при даному нейродегенеративному захворюванні?
 6. Які групи ЛЗ у даний час застосовуються при лікуванні хвороби Паркінсона? Переваги та недоліки кожної з груп.
 7. Препарат якої групи Ви будете призначати хворій Р., якщо її вік 82 роки і хвороба прогресує протягом останніх 5 років?
 8. Чи потрібний лабораторний моніторинг при проведенні терапії?
 9. Які побічні реакції можливі при призначенні обраного препарату?
 10. Які нейротропні препарати можуть підсилювати терапевтичну ефективність обраного препарату і який механізм даної дії?
- Оскільки метод “Кейс-навчання” є досить новим у підготовці майбутнього лікаря, для його оптимального застосування необхідно надавати студентам короткі методичні рекомендації, що включають в себе і аспекти загальнотеоретичної підготовки у роботі з кожним кейсом [4]. З даною метою необхідною є і оптимізація спадкоємності між медико-біологічними дисциплінами (нормальна і патологічна фізіологія, анатомія, біохімія, мікробіологія) та фармакологією. Для студентів пропонується наступний алгоритм роботи:
1. Обговорення отриманої вступної інформації, що міститься у кейсі.

2. Виділення релевантної інформації по відношенню до даного питання, над яким працює група.

3. Обмін думками та складання плану дій для вирішення проблемного питання.

4. Робота над проблемою (дискусія).

5. Вироблення шляхів рішення проблеми.

6. Дискусія для прийняття заключних рішень.

7. Підготовка доповіді.

8. Аргументована коротка доповідь.

“Кейс-навчання”, як приклад інноваційних технологій, допомагає студентам у процесі навчання зрозуміти, що найчастіше не буває одного-єдиного правильного рішення – майже завжди присутні альтернативи [2, 3]. Метод дає можливість виробити впевненість майбутнього фахівця у власних силах, навчити його вміння відстоювати власну позицію і оцінювати позицію опонента, сформулювати стійкі на-

вички раціональної поведінки та проектування діяльності в життєвих ситуаціях.

У результаті застосування методу “Кейс-навчання” на практичних заняттях у студентів формуються вміння:

– встановлювати та аналізувати проблему;

– чітко формулювати, обговорювати та аргументувати власну позицію з певного питання;

– спілкуватися, дискутувати, сприймати та оцінювати вербальну і невербальну інформацію;

– приймати рішення із врахуванням конкретних умов та наявності фактичної інформації.

Висновок. Таким чином, враховуючи вищезазначене, можливо зробити припущення, що нова освітня технологія “Кейс-навчання” може бути ефективним інструментом формування професійних компетенцій майбутнього лікаря.

Список літератури

1. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева. – М. : Издательский центр “Академия”, 2009. – 272 с.

2. Смолянинова О. Г. Инновационные технологии обучения студентов на основе метода Case Study / О. Г. Смолянинова. – М. : ВПО, 2000. – 121 с.

3. Рейнгольд Л. В. За пределами CASE-технологий / Л. В. Рейнгольд // Компьютерра. – 2000. – № 13–15.

4. Преподавание фармакологии в единстве с научными достижениями / Т. В. Звягинцева, Л. Т. Киричек, А. В. Кривошапка, С. И. Миронченко // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2014. – № 3. – С. 99–100.

Отримано 02.02.15